

בס"ד
ישיבת רבנו יצחק אלחנן--ירושלים עיה"ק

מוקצה#4

בענין טלטול בגופו וטלטול מן הצד

הסוגיא

גמ' מג: "אתמר מת המוטל בחמה", רא"ש ס' יט, ר"ן (כ: ברי'ף) ד'ה וקשיא
גמ' דף קכג. ת"ר פגה שטמנה, תוס' ד'ה האי

ההלכה

טור בית יוסף שולחן ערוך משנה ברורה שיא:ח
מגן אברהם שח:ז, ס' שה:ט, שנה ברורה שח:יג (בסוף), חיי אדם ונשמ"א סז:יד, ביצחק יקרא שם, שו"ע הרב
שח:טו
חיוב ניעור לפני טלטול מן הצד--שו"ע ומ"ב שט:ד
הגדרת לצריך דבר המותר--שער הציון שלז:ז, (שו"ע או"ח תמו:ג ומ"ב שם--ויש להקשות למה אין להתיר טלטול מן הצד
לצורך הדבר המותר של מצוה?)
הגדרת הפסד גדול במשנה ברורה ס'ק יג--רב ש.ב. כהן עמ' 41-42, דרשו 20
חזון איש מז:יב-יג
הערת הגרשז"א זצ"ל בסוף ספר שמירת שבת כהלכתה

הלכות שבת שח

ומוקצה מחמת מצוה ומוקצה מחמת שהיה אסור בביה"ש שיתבאר בסי' שי"ז :

א כל דבר שיש עליו תורת כלי אפי' אם הוא כ גדול וכבר הרכה לא נתבטל שם בלי ממנו לא מחמת גדלו ולא מחמת כבדו וה"ה לאבן ל גדולה או

ב קורה גדולה אפי' מיטלטלת ב"י בני אדם אם יש תורת כלי עליה כ"ן שיחדה למלטלה לאיזה תשמיש וע"ד שיתבאר מותר למלטלה בשבת :

ג כלי שמלאכתו לאיסור מותר למלטלו בין לצורך ג גופו כגון קורדום לחתוך בו דבילה וקורנס לפצוע בו אגוזים או אפי' לסמוך בו כלים וכיוצא בזה

ד בין לצורך ס מקומו אבל לצורך הכלי עצמו כגון שהכלי מונח במקום שירא שלא יגנב משם או שלא יפול וישבר או שמונח בחמה וירא שלא יתבקע שם ורוצה למלטלו משם למקום הצל וכל כיוצא בזה אסור פ ואם מחשב עליו להשתמש בו תשמיש במקום אחר או שמחשב להשתמש איזה תשמיש במקום זה שהכלי מונח שם מותר לו למלטלו במקום זה אע"פ שעיקר כוונתו במלטלו הוא כדי שרא יגנב או ישבר במקום זה :

ה כשמיטלטלו לצורך מקומו פ א"צ להשליכו מידו מיד שפיניוהו במקום זה הצריך לו אלא מותר להניחו באיזה מקום שירצה להצניעו שם שכיון שכבר

הוא בידו רשאי למלטלו יותר ממה שצריך לו ג ואפי' אם שבה ונטל בידו מוקצה גמור רשאי למלטלו לכל מקום שירצה ק כ"ן שכבר הוא בידו ר"ש

ו שאוסר במוקצה גמור וראוי לחוש לדבריו א"כ במקום הפסד כמ"ש בס"י רס"ז: יך כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטול אבל פ מותר ליגע בו בידיו ובלבד שלא

ז יגענו אפי' מקצהו וכמ"ש בס"י רס"ה ולכן מותר ליגע במגורה שהגרות הולקה עליה אם אינה חלויה באייר כמו שנתבאר שם או בתנור בית החורף

שהאש דולקת בתוכו וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה כמו שנתבאר שם וכן להניחו על גביו ח וכן מותר לישב עליו ג אף אם הוא מתענע

תחתיו שטלטול כדאחר יד הוא ובלבד שלא יגע בו בידיו כמו שיתבאר ג ספני שכל מוקצה אינו אסור בהנאה להשתמש בו בלא טלטול ובלבד שלא יעשה מעשה בגוף המוקצה ע"י תשמיש זה כגון להציה איש ביו"ט תחת עצי מוקצה

אע"פ שאינו מוזהר כלל כמו שיתבאר בס"י תק"א :

ח כל מוקצה אינו אסור אלא למלטלו כדרכו בחול דהיינו בידיו אבל מותר למלטלו בגופו כמו שיתבאר בס"י שי"א * וזהו נקרא טלטול כלאחר יד

שהוא בשינוי מדרך החול ולכן מותר למלטל מוקצה ברגליו לפנתו לכאן ולכאן דרך הילוכו לצורך מקומו או אפי' לצורך המוקצה עצמו כדי להצניעו (ע"ש"י סי"א) וא"צ לומר שמותר למלטל מוקצה ע"י נפוח שאין לך טלטול

כלאחר יד גדול מזה :

ט ד כלי שמלאכתו להיתר דהיינו שהוא מיוחד לתשמיש המותר בשבת כגון כוס וקערה וכיוצא בהן מותר למלטלו אפי' שלא לצורך גופו ומקומו

אלא לצורך הכלי עצמו שחושש עליו שלא ישבר או שלא יגנב משם ומלטלו משם להצניעו או שמלטלו בחמה לצל שחושש שלא יתבקע בחמה אבל

שלא לצורך כלל אסור למלטל שום כלי אע"פ שמלאכתו להיתר לפי שבימי נחמיה בן חכליה שהיו העם מולולים באיסור שבת כמ"ש בימים ההם ראיתי

ביהודה דורכי נתות בשבת ומביאים הערימות ונו' עשו חכמים סיג ונדר לאיסור הוצאה ונזרו על כל הכלים אע"פ שמלאכתם להיתר שלא למלטלם

כלל אפי' לצורך תשמישן המיוחד להם חוץ מן כוסות וקערות וסכין וכיוצא בהם מהכלים הצריכים ביותר לסעודה השבת ואח"כ כשראו חכמים שחזרו העם להזהר קצת באיסור שבת חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להיתר

לצורך גופו או לצורך מקומו ואח"כ כשראו שחזרו העם להזהר יותר חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להיתר אפי' לצורך הכלי עצמו אבל למלטל

שלא לצורך כלל עדיין לא נמנו עליו חכמים לדתירו ונשאר עומד באיסורו שנאסר בגיירה חכמים שבימי נחמיה בן חכליה :

אבל

ג מ"ג שפאל
שיכונין קב א
ל רמב"ם פק
כ"ה מה"ש כ"ו
מ רבי פדת סב
ג רבה שנה
קב"ג ג

כ רבה שם קבד
פ"ה
ע ירושלמי פ"כ
דני"ה הל' א'
מ"א פ"ק ה'
מטובל דרך
פ"ג

ג מ"א פ"ק
ק ע"ין סימן
רס"ו נפ"א פ"ק
י"ט

ה פמ"ג ופנמ"ש
כ"ו מ"א וע"ין
בכספיו אג"ל
דמ"ר ר"י ומו
וה"פ כפ"ק כ'
הנ"ל כ"א ע"ו
אלא כמ"א שם
ע מה"ש
ה ר"ן

ב מ"א סק"א
ג רמב"א ב"ב
כ"ט פ"ו וכו'
מכ"א"ג פ"ג
מכ"ה קמ"א ה

ד משנ"ב ופ"ה
קבד

פ ס"ג ספניד
לצ"ח רמב"ם
פ"ה והרמב"א

ח

אל
נת
ש
כל
עלי
חש
שי
חש
אפי

יח

עו
אצי

יט

אפי
אין
אסו
עצב
ישו
ח ע
לאינ

כ ו
א

כא

כב

א
טפלד
כאלו
נתן
טפלד
סחמו
שהסו
ע"י כו
ע"י כו
לצורך
לצורך
ט העי
כג ה

לטלטל לצורך המקצה שלא תפסד, אפלו בטלטול מן הצד, אסור (סימן שי"א):
יד אם אינו צריך לטלטל בידים כלל אלא בגופו או ברגליו, אפלו בשביל דבר
 המקצה, מתר, דזה לא נקרא אפלו טלטול מן הצד. ולפי זה כשנר חלב וכיוצא בו
 מנח על הארץ, מתר לדחפו ברגליו (ה), ויש אוסרין (ש"ח, מגן אברהם סעיף קטן ז'):
טו מתוך זה יתבאר, דמה שנוהגין למכר בשבת ולקבל המעות בכלי או שגוררין
 בסכין, מלכד הרעה הגדולה של מקח וממכר, כמה סמויות עיניהם, ודוקא
 כשמטלטל ההתר והמקצה נופל מאליו מתר, ודוקא לצורך דבר המתר. אבל הכא
 שאין כאן אלא לצורך המעות, אין שום ספק שהוא אסור גמור (ו):

טז נוטל אדם את בנו בחצר אף על-פי שיש בידו אבן, אם התינוק יש לו געגועין
 על אביו ואינו יכול להיות בלא אביו, ואם ישליף האבן מידו יצעק התינוק, דכיון
 שיש בו חשש חלי, התירו. אבל בלאו הכי, אסור. ודוקא אבן, אבל אם בידו מעות או
 שאר דבר מקצה שמקפיד עליו, אף על-פי שהמעות ביד התינוק רק שאוחז התינוק
 בידו, והתינוק מהלך ברגליו, אסור, דחישין דלמא נפיל ואתי לאתויי. ב"לבוש"
 כתב: ואתי לאתויי ארבע אמות, ועל כרחך הוא טעות סופר, אלא שטפיה דלשנא,
 דהא מירי בחצר, כמו שכתב רש"י, דברשות הרבים אסור לשאת התינוק, אלא רוצה
 לומר דאתי לאתויי: שיטל הדינר. ויש מתירין גם בזה, ולא אסרו אלא אם כן נושא
 התינוק עם המעות, דיאמר בשם שמתר לטלטל המעות כשהוא ביד התינוק, הכי נמי
 מתר לטלטל המעות בשביל התינוק (סימן ש"ט):

יז כל דבר שיש לחוש שיוקו בו רבים או תינוקות, אפלו מנח ברשות הרבים, מתר
 לטלטל בפחות פחות מארבע אמות. וכן אם נשבר כלי זכוכית בבית וכיוצא בו

נשמת אדם

אבל בגופו דגרע מטלטול מן הצד מותר לרא"ש. אבל
 לדעת הר"ן דאפילו בגופו הוי כטלטול מן הצד כידיו
 ואינו מותר אלא לצורך דבר המותר, ונראה לי דכן דעת
 רש"י שכתב כמתניתין הקש שעל גבי המטה דף קמ"א
 דהוי טלטול מן הצד ע"ש משמע דס"ל כר"ן, ולפ"ז הא
 דעושה בו שביל דוקא בדרך הליכתו דלא מחוי כלל
 כטלטול:
ו מש"כ הט"ז בסימן ש"ח ס"ק י"ח, נ"ל דאין
 לסמוך בזה כלל ואינו כלום, והט"ז בעצמו
 סותר דבריו בסימן שי"א ס"ק ב' דכתב להדיא דאסור
 לדחוף מוקצה בקנה וכ"ש לגרר אותו, וצ"ל ולא דמי
 למ"ש בסימן ש"ח דהתם עכ"פ עושה לצורך דבר היתר
 לפנות השלחן והוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר,
 אבל לצורך דבר האסור בזה מירי בסימן שי"א, וא"כ
 פשיטא דאסור טלטול מעות ע"י בגד וכיוצא בו דלכ"ע
 אסור:

ה כ"כ הרא"ש בפרק כירה סי' י"ט אהא דמחלק
 הר"ף בטלטול מן הצד דמותר לצורך דבר
 המותר אבל אם הוא לצורך דבר האסור אסור, והקשה ר'
 יונה מקש שע"ג המטה לא ינענע בידו אבל מנענעו
 בגופו, והא התם הטלטול לצורך הקש שהוא מוקצה
 ואפ"ה מותר בטלטול מן הצד, ותירץ הרא"ש ח"ל דהתם
 אף טלטול אין כאן דאינו מטלטל אלא בגופו כלאחר יד
 ע"כ וע"ש, והר"ן תירץ כיון שהוא לצורך לשכב עליו
 הוי לצורך דבר המותר. וא"כ מוכח דלרא"ש אפילו
 לצורך דבר האיסור מותר לטלטל בגופו דגרע מטלטול
 מן הצד וכ"כ הב"י ר"ס ש"ח בכללים. ולפ"ז הא דאיתא
 בשבת קכ"ז עושה שביל בכניסתו וביציאתו ל"ד בשצורך
 לילך בדרך הלכו אלא אורחא דמלתא תני ועיין מ"א
 ר"ס ש"ח ס"ק ז' וכ"כ להדיא בסימן ש"ה סעיף י"ח
 וכדאיתא בב"י סי' ש"ח בכללים. ומ"ש המ"א סי' שי"א
 ס"ק כ"ד דלרא"ש אסור לצורך מקומו היינו בטלטול ביד

זר,
 על
 ניה
 גע
 לי,
 על
 תר
 טל
 חב
 גב
 בו,
 רך
 כל
 לחן
 רך
 כול
 יהא
 יכני
 סיס
 ש"י
 זגם
 צות
 רות
 סי'
 בתו
 יזון
 סור
 ירע
 גז'
 שם
 אין
 לחן
 י"ש
 גז'
 אין
 מה
 רק
 :

באר הגולה
 ה ערובין ק"ב ו שבת
 קכ"ד במשנה כדמפרש
 לה רבא ז שם במשנה
 כדמפרש לה רבי תיא
 אמר ר' יוחנן קכ"ג
 ה תרב המגיד בפרק
 כ"ה בשם המפרשים
 ט שבת קכ"ד

(ו) **שִׁמְקֵפִידִים עָלָיו שְׁלֵא יתְלַכְלֵךְ**. הגה והוא הדין כלים המיוחדים לסחורה (ג) (ו) ומקפיד עליהם (בית יוסף בשם מימוני פרק כ"ה והמגיד פרק כ"ו): **ב הַכֹּל כְּלֵי אֶפְלוּ הוּא גְדוּל (ג) וְכַבֵּד הַרְבֵּה, לֹא נִתְבַטַּל שֵׁם כְּלֵי מַמְנוּ, לֹא מַפְנֵי גְדִילוּ (ט) וְלֹא מַפְנֵי כְבוֹד:** ג ***כְּלֵי (י) שְׁמֵלֵאכְתּוּ (ז) לְאֶסוּר, מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ (וּאִם (ח) יֵאָדָּם נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאֶסוּר בְּבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת, כְּגוֹן נֵר שֶׁהֵלֵק, עֵין לְעֵיל סִימָן רע"ט (יב) בֵּין לְצַרְף גּוּפוֹ, כְּגוֹן יִקְרָנָם שֶׁל זֵהָבִים אוֹ נִפְחִים לְפַצֵּעַ בּוֹ אֲגוּזִים, * קָרָדָם לְחַתֵּךְ בּוֹ דְבִלְתָּ, בֵּין לְצַרְף מְקוּמוֹ, דְּהֵינּוּ, שֶׁצַּרְפֵּךְ לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בְּמָקוֹם שֶׁהַכֵּל מוֹנֵחַ שָׁם. וְיִמְתַּר לוֹ לְטַל מִשָּׁם (יג) וְלִהְיֵיחוֹ בְּאִיזָה מְקוֹם (י) [א] שִׁרְצָה, אֲבָל מַחֲמָה (י) לְצַל, דְּהֵינּוּ, שֶׁאֵינּוּ צָרִיךְ לְטַלְטְלוֹ אֲלֵא מַפְנֵי שִׁירָא (יד) שִׁישְׁבֵר (טו) אוֹ יִגְנַב שָׁם, (טז) אֶסוּר. הגה כל מְקַצֵּה אֵינוֹ אֶסוּר אֲלֵא בְטַלְטוּלוֹ, (יז) אֲבָל בְּנִגְיָה בְּעֶלְמָא שֶׁאֵינוֹ מְנַדְּנֵדוֹ שָׂרִי, וְלִכְן מִתֵּר לִגְע בְּמִנּוּרָה שְׂבִבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁנֵרוֹת דּוֹלְקוֹת עָלָיו (יח) אוֹ בְּתַנּוּר שְׂדוּלֵק בּוֹ אֵשׁ, וְכֵן מִתֵּר (יט) לִקַּח דְּבַר הַתֵּר הַמּוֹנֵחַ עַל דְּבַר מְקַצֵּה (מְרַכֵּי פֶרֶק כֹּל הַכֵּלִים וְרִישׁ בִּיצָה וְרַבְנֵי יְרֵחַם חֶלֶק י"ג וְהַמְּגִיד פֶּרֶק כ"ה וְתַרְמוֹת הַרְשֵׁן סִימָן ס"ו**

באר היטב

שערי תשובה

[א] שִׁרְצָה. עֵין בְּאֵבן הַעֲזוּר סִימָן רס"ו שְׂדַעְתּוֹ דְּדוּקָא בְּכֵל שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאֶסוּר שְׂתוּרַת כְּלֵי עָלָיו וְרִשְׁאֵי עַל כָּל עוֹד לְעֵנֵן קְנֵא"ק הַאֲל"ץ, בֵּית * קַבּוּל וְעַן יְכוּל לְטַלְטְלוֹ לְאִיזָה מְקוֹם שִׁרְצָה, אֲבָל בְּמַקְצֵה גְמוּר אֶפְלוּ כֹּא לִידוּ מַעֲרֵב שֶׁבַת כְּלוּמַר שְׂמִיחֻת לְדָבָר שֶׁאֶסוּר לְעֻשׂוֹת בְּשֶׁבֶת: (ט) נִשְׁתַּמֵּשׁ. פְּרוּשׁ, שֶׁהֵיָה מִנַּח עָלָיו דְּבַר הָאֶסוּר דְּנִעֲשֶׂה בְּסִים לְדָבָר הָאֶסוּר, אֲבָל אִם עָשָׂה מְלֵאכָה בְּקָרְנָם פְּשִׁטָּא דְּמִתַּר לְטַלְטְלוֹ בְּשֶׁבֶת לְצַרְף גּוּפוֹ וּמְקוּמוֹ: (י) שִׁרְצָה. דְּכֵיּוֹן שְׂהוּא בְּיָדוֹ רִשְׁאֵי לְטַלְטְלוֹ יוֹתֵר, מִגֵּן אֲבָרְהָם. אֵיתָא בְּשֶׁבֶת דָּף קכ"ו שְׂמִתַּר לְטַלְטְל מְקַצֵּה בְּרַגְלָיו דְּרַף הַלּוּבֵן, מִגֵּן אֲבָרְהָם: (י) לְצַל. וְאִם חוֹשֵׁב עָלָיו לְתַשְׁמִישׁ מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ אֶפְלוּ עַקֵּר פְּנִיתוֹ מַחֲמָה לְצַל, יְרוּשְׁלָמֵי פֶּרֶק ה

הַנֶּדָן מִהַסְכִּינִים שָׂרִי לְטַלְטְלוֹ, דְּהָא נִעֲשֶׂה בְּסִים לְאֶסוּר וְלִתְרַת, עֵין סוּף סִימָן ש"י: (כ) וּמְקֵפִידִים. אֲבָל אִם אֵינוֹ מְקֵפִיד עָלָיו שָׂרִי, עֵין סִימָן ש"י סְעִיף ב: (ג) וְכַבֵּד. וְהוּא הֵדִין אֲבָן גְּדוּלָּה אוֹ קוּרָה גְּדוּלָּה אִם יֵשׁ תּוֹרַת כְּלֵי עָלֶיהָ מִתֵּר, רַמְב"ם: (ז) לְאֶסוּר. כְּלוּמַר שְׂמִיחֻת לְדָבָר שֶׁאֶסוּר לְעֻשׂוֹת בְּשֶׁבֶת: (ט) נִשְׁתַּמֵּשׁ. פְּרוּשׁ, שֶׁהֵיָה מִנַּח עָלָיו דְּבַר הָאֶסוּר דְּנִעֲשֶׂה בְּסִים לְדָבָר הָאֶסוּר, אֲבָל אִם עָשָׂה מְלֵאכָה בְּקָרְנָם פְּשִׁטָּא דְּמִתַּר לְטַלְטְלוֹ בְּשֶׁבֶת לְצַרְף גּוּפוֹ וּמְקוּמוֹ: (י) שִׁרְצָה. דְּכֵיּוֹן שְׂהוּא בְּיָדוֹ רִשְׁאֵי לְטַלְטְלוֹ יוֹתֵר, וְנִרְאֶה לִי דְּאֶפְלוּ שֶׁכַּח וְנִטְלוּ בְּיָדוֹ רִשְׁאֵי לְטַלְטְלוֹ יוֹתֵר, מִגֵּן אֲבָרְהָם. אֵיתָא בְּשֶׁבֶת דָּף קכ"ו שְׂמִתַּר לְטַלְטְל מְקַצֵּה בְּרַגְלָיו דְּרַף הַלּוּבֵן, מִגֵּן אֲבָרְהָם: (י) לְצַל. וְאִם חוֹשֵׁב עָלָיו לְתַשְׁמִישׁ מִתֵּר לְטַלְטְלוֹ אֶפְלוּ עַקֵּר פְּנִיתוֹ מַחֲמָה לְצַל, יְרוּשְׁלָמֵי פֶּרֶק ה

משנה ברורה

באור הלכה

ורא"ש, ובכלהו הטעם דכיון דקפיד עליהו מיתד ליה מקום: * כלי שמלאכתו לאסור. אפלו אסורו הוא רק מדרבנן (פרי מגדים). ועין שם עוד לענין קנא"ק האל"ץ, בית * קבול ועין תקוע על ידי שרויף, ונותנים שם אגוזים כדי לשבורם, האריך בזה ולבסוף צדד להקל: * קרדם לחתך וכי'. במשנה חשיב שם עוד מגרה לגר בה את הגבינה ועוד כמה דברים. עין שם. והנה רש"י פרש שם שהוא סכין מלא פגימות, ומשמע לכאורה דמגרה ממש אין חלוק בין גודלה לקטנה, דבכלהו מקפיד שלא יפגמו ומיתד ליה מקום, והוא בכלל מסר הגדול שגובר שם במשנה, אכן מפורש המשניות להרמב"ם משמע דמגרה קטנה הוא רק בכלל כלי שמלאכתו לאסור, וצריך עיון בטעם הדבר. ועי', דכתב הפרי מגדים, והעתקתיו במשנה ברורה, דכיל שרב מלאכתו לאסור הוא גם כן בכלל כלי שמלאכתו לאסור, והביא ראיה מרשב"א לענין קדרה, עין שם. ולענין דתני יהי נראה דזה דוקא אם עקרה הוא רק למלאכת אסור ורק לפעמים משתמש בה לתר, ולענין זה יש ראיה מקדרה דמשמע מרשב"א דהיא כלי שמלאכתו לאסור, דעקרה נעשה לתבשיל, אכל אם דרך הכלי להשתמש בה לשניהם ורק שלאסור משתמשין בה יותר, מנלן דמקצה דעתה מנה, דהיא עשויה למלאכת התר

הסכין הזה חשוב יותר מסכינים דהתרא, אסור או לטלטל הנדן כלל, עין סוף סימן ש"י: (ו) **שִׁמְקֵפִידִים עָלָיו**. ואם הוא אינו מקפיד, לא הוי לדידה מקצה מחמת חסרון כוונתו (מגן אברהם): (ו) **ומקפיד עליהם**. שלא להשתמש בהם כדי שלא יתקלקלו, (ז) אכל אם אינו מקפיד עליהם, אף שהם מיוחדים לסחורה (ח) ונתנם באוצר, גם כן שרי לטלטל: **ב (ח) וכבד הרבה**. והוא הדין (ו) אכן גודלה וקורה גדולה אם יש תורת כלי עליה, (ו) דהינו שמיחידים לתשמיש, שרי לטלטל, (ח) ובכלי מתר אפלו אינו רגיל לטלטלה בימות החול, מכל מקום לא אמרינן דמפני כבודותה הוא קובע לה מקום ומקצה אותה מדעתו מלטלטלה. ונראה, דאם בימות החול (ט) הוא נזהר מלהניעה ממקומה כדי שלא תפסד ותתקלקל, (י) ממילא הוא בכלל מקצה מחמת חסרון כוונתו ואסור לטלטלה: (ט) ולא מפני כבודו. ואפלו אם הוא משוי של כמה בני אדם (ערובין ק"ב): ג * **שמלאכתו לאסור**. כלומר, * שמיחידת לדבר שאסור לעשות בשבת, (יא) ואפלו אם רק רב מלאכתו לאסור, (יב) גם כן בכלל זה: (יא) **ונשתמש**. פרוש, שהיה מנח עליו בין השמשות דבר אסור, וכדמסיים כגון נר שהדלק, דנעשה או בסיס לדבר האסור, (יב) אכל אם עשה מלאכה בקרנם, פשיטא דמתר לטלטלו בשבת לצרף גופו ומקומו: (יג) **בין לצרף גופו**. ומירי (יג) שאין לו כלי התר לתשמיש זה, דאי לא הכי אין לו להשתמש בכלי זה: (יג) **ולתניחו באיזה מקום**. דכיון שהוא בידו, שנטלה לצרף גופו או מקומו, רשאי לטלטלה יותר. וכתב המגן אברהם, דהוא הדין אם שכח ונטלה בידו (יד) רשאי לטלטלה יותר, אף שהנטילה היה שלא לצרף גופו ומקומו. ועין (טז) באחרונים שהכריעו, דהיא התרא לא שדך אלא בכלי שמלאכתו לאסור ולא במקצה מחמת גופו, כגון מעות ואבנים וכיוצא בזה. ובבאר הגר"א לעיל סימן רס"ו סעיף "ב חולק על המגן אברהם וסבירא לה דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל ברשות, וכן משמע בר"ן ריש ביצה, עין שם. ועין לקמן סימן של"א סעיף קטן ה במגן אברהם לענין אומל מילה. איתא בסמ"א סעיף ת, דטלטול מקצה בגופו אפלו לצרף דבר המקצה מתר, דזה לא נקרא טלטול כלל, (טז) ולפי זה, אם מנח איזה דבר מקצה על הארץ מתר לדחפו * ברגליו כדי שלא יבא להפסד: (יד) **שישבר**. דהינו שיתבקע בחמה: (טז) או יגנב שם. דהוא דמיה דמתמה לצל. ועל ידי אינו יהודי, יש לומר דשרי בכל זה (פרי מגדים): (טז) **אסור**. ואם חושב עליו גם לתשמיש (יח) מתר לטלטל, אפלו עקר פונתו מחמה לצל: (יז) **אכל בנגיעה בעלמא וכי**. עין בסימן ש"י סעיף ו ובמגן אברהם שם. דהיכא דהנגיעה היא לצרף דבר המקצה, כגון שכופה כלי על המקצה לשמרה, צריך לזהר שלא לגע בה, והגר"א שם בבאורו פסק כהרב המגיד, דנגיעה בכל גוני שרי אם לא יבא לנדנדו על ידי הנגיעה, וכן כתב בדרך החיים: (יח) או בתנור וכי. הינו, אפלו בתנור המטלטל, ומתר לגע אפלו בשעה * שדולק בו האש: (יט) **לקח דבר התר**. הינו, אפלו כשהדבר

שער העיון (ד) בית יוסף ומגן אברהם: (ה) כן מוכח לעיל בסימן רנ"ט במגן אברהם סעיף קטן ד ואלוהי רבה שם. ובסימן זה כתב המגן אברהם ולא באר פונתו: (ו) מגן אברהם בשם הרמב"ם: (ז) תוספות שבת ופרי מגדים: (ח) אלהי רבה ופרי מגדים: (ט) עין בבאור הגר"א שכתב טעם על המחבר שפסק ולא כרש"י, שסבירא לה בשבת קכ"ב דמפני כבודות אדם קובע לה מקום, וכל זה שדך רק בסתמא: (י) הינו, אפלו בגונא דלא הוי שטיק רישא שמתקלקל על ידי השלטול: (יא) כן מוכח בדרך החיים ממה שכתב לענין קדרה, עין שם. ועין בבאר הלכה: (יב) מגן אברהם: (יג) כן מוכח בשבת קכ"ד ע"א בגמרא דמשני, מקלות אפשי כדר' אלעזר, וירי דאף שמוכנין היו לזה מערב שבת, דדקין וחלקין היו, ושם כלי שמלאכתו לתר הוא, אפלו הכי אסור כיון דשלא לצרף הוא וכולקמן, וכל שכן בזה שהוא כלי שמלאכתו לאסור: (יד) ולדידה אפלו במקצה מחמת חסרון כוונתו, וקמו שכתב בסימן של"א לענין אומל מילה (פרי מגדים): (טז) אכן העוור ודרד החיים ושאר אחרונים: (טז) חיי אדם. ואף דהוא כתב לבסוף דיש אסורין, מכל מקום הלא בשלחן ערוך סתם כן לקמן להקל ודלא כדעה זו, וכן פסק בדרך החיים: (יז) מגן אברהם בשם הירושלמי:

ביצחק יקרא סעיף א': ומקפיד. אכל אם רוצה עתה לישלם לעצמו ושלא יעמדו עוד לסחורה, דעת אדמו"ר וזללה"ה דלא הוי עוד מקצה עין שש"כ פ"כ הערה ע"ח. ועין לקמן בס"ק ליה ובהערה שם. בענין אכל העומד לסחורה, עין בהערה לסימן ש"י סעיף ב'. **שערי יב**. כלי שמלאכתו לאסור, אם ידוק לו לשמש עוד היום, מתר לטלטלו גם כדי למנע קלקול או נגבה, אכל לצרף מתר, חשיב במחמה לצל ואסור. מתר לקום בשבת מצות השבת אבדה בפשיט וכדו' אם יש שם ערוב, ובעליו ידוק לו בשבת לצרף גופו של הפשטי, כגון לפצח אגוזים (עין בהרחבה בשש"כ פרק כ' הערה כ"ח). וכן מתר לטלטל כלי שמלאכתו לאסור להתראות למורה הוראה לענין פסק הלכה, דהוי כלפיד תורה. לטלטל כלי שמלאכתו לאסור לצרף גוי, הורה אדמו"ר וזללה"ה דאסור בטלטול לשמש אחר השבת, ולצרף ישראל שעדין לא קבל עליו את השבת, התיר רק לצרף מלאכה המתרת בשבת. ס"ק י' שמיחידת. לכאורה הלשון אינו מדקדק, דדוקא אם רק רב מלאכתו לאסור ויש לו גם תשמיש להתר, הוי כלי שמלאכתו לאסור, אכל כלי שמלאכתו רק לאסור דינו במקצה מחמת חסרון כוונתו. סעיף י' בהל' דיה כלי קבול. אם רגילים להשתמש בה גם לאחסון חייא כלי שמלאכתו להתר. ועין במשנה"ב ס"ק כ', שם איירי דרך לפעמים משתמשין בה להתר, אכל ברגילות הוי כלי שמלאכתו להתר. ס"ק י"ג ברגליו. לטלטל כדורגל כרגל אסור אם הוא מקצה, בה יד דרבו, דבכלל חפץ אוליגן על פי דרכו. ס"ק י"ח שדולק. תנור חשמלי הדולק בשבת, כדמפני, דעת אדמו"ר וזללה"ה דמדינא מתר לטלטלו בשבת, משום שאין טלטלו גורם להבצעה או לכבוי, ומפנהא אסור (ועין בספר "שלחן שלמה" סי' זה בהערה ל"ד) ומאורר הפועל בשבת אף ממנהגא התיר. ועין בהערה למשנה"ב לקמן ס"ק ק"ל.

הלכות שפת סימן שח

המשך מעמוד קודם

הסתפק שמא סגירת הדלת כדי לשמור על חלקי המכונית, כגון המושבים וכו', נחשבת כטלטול לצורך גופו, ומותר לסגרה כדרכו. ולטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כדי שלא יזיק באותו מקום, כתב החזו"א (א"ח סי' מג ס"ק ז) שמו"ת, מפני שנחשב הדבר כטלטול הכלי לצורך מקומו. וכן כתב הגר"ש איערבך (מאורי אש השלם ח"ב שער ז סי' ו) לגבי כלי חשמלי שעשוי להזיק אם לא ינתקוהו, שמו"ת להוציא את התקע מהשקע בזמן שאינו פועל, מפני שנחשב הדבר כטלטול לצורך גופו.

[משנ"ב ס"ק טז]

אָפּלוּ עָקַר פְּנִיתוֹ מִחֻמָּה לְצַלְלוֹ.

22) ולהערים טלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו, כתבו השו"ע הרב (סי"ב) והפמ"ג (א"א ס"ק ח) שמו"ת, וכן כתב הכף החיים (ס"ק מו). וכן הורה החזו"א (מעשה איש ח"ה עמ' יז) לגבי תפילין שנפלו, שמו"ת להגביהן ולשבת במקום שבו היו, כדי שיהיה נחשב הדבר כטלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו (ולדעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ד הלכה לב) גם בלא זה מותר להרים תפילין שנפלו על הארץ, ולהניחן מיד במקום שאינו כיוון להן, וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק כב) לגבי מזוזה שנפלה).

[משנ"ב ס"ק יז]

דְּנִיגְיָהּ כְּכֹל גְּנִי שְׂרִי אִם לֹא יָבֹא לְנִדְנֹד צֶלְיָדִי הַנְּגִיעָה²³.

23) וכדעה זו נקט למעשה לקמן (סי' שי ס"ק כב וסי' שכב ס"ק ג וסי' תקיג ס"ק ב ו-יב). וראה לקמן (סי' שיא ס"ק בא).

וכשאין ידוע בבירור שיתנדנד המוקצה על ידי הנגיעה בו, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"ח ס"א ק) שמו"ת ליגע בו, אף אם הוא דבר רגיל שיתנדנד.

[ביה"ל ד"ה כלי]

אָפּלוּ אֶסְרוּ הוּא רַק מְדַבְּקָנָא²⁴.

24) וכן תרופות, כתב בשו"ת נחמת שלמה (ח"ב סי' לד אות לא) שהואיל ואסורות מדרבנן לבראי, דינן ככלי שמלאכתו לאיסור, ואסור לטלטלן מחמה לצל. והמנחת שבת כתב (על קצושי"ע סי' פח ס"ק טז), שאם טעם התרופה הוא מר, דינה כמוקצה מחמת גופו, ואם טעמה מתוק, ראוי להחמיר שלא לטלטלה, כיון שאינה מיועדת לבראיים או לבהמות. והוסיף, שאולי יש להחמיר שלא לטלטלן אלא לצורך החולה גם באופן שהיה חולה מבעוד יום, ולא הקצה אותם מרעתו מבעוד יום. וכן דעת החזו"א (הובא בחוט שני ח"ג פמ"ב ס"ק ב אות ג) שאסור לטלטל את התרופה לאחר גמר השימוש בה, וביאר הגר"ג קרליץ (שם) שהוא משום שהתרופה אינה נחשבת כלי, ואף לא מאכל. אך אם צריכה התרופה להיות שמורה במקום קריר, כתב שם שמו"ת להחזירה לקירור לאחר השימוש. והוסיף, שבמקומות שמצויים בהם חולים, כגון בתי חולים וכדו', אין דינם של התרופות ומכשירי הרפואה כמוקצה גמור, ומותר לטלטלם כשיש צורך בדבר.

ואף כלי שאינו אסור בשימוש אלא משום 'עובדין דחול', מבואר להלן (ס"ק קסז) לענין שעון חול, שנחשב כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי האיסור להשתמש בכלי מדידה בשבת, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לד) שאינו אלא משום 'עובדין דחול'. אמנם משחקי ילדים האסורים משום 'עובדין דחול', כגון משחקי הגרלה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות ז) שאינם מוקצה, כיון שמויחדים לקטנים (וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק י) בשם שו"ת שבט הלוי).

וכלי המיעור לדבר שאינו אסור מדינא אלא רק בתורת חומרא, דעת הלבוש (סמ"ט) שאינו נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור (וראה ביה"ל לקמן (סי' שלח ס"א ד"ה אסור), שהפמ"ג (א"א ס"ק ג) הביא את דברי הלבוש), אמנם בשעה"צ להלן (ס"ק קל) הביא דעת כמה אחרונים שלא כהלבוש, ובמשנ"ב (ס"ק קסג) פסק כמותם.

מוקצה, וכפי שחילקו האחרונים שהובאו במשנ"ב לעיל.

18) החזו"א כתב (א"ח סי' מז ס"ק יג), שאין להתיר לטלטל מוקצה בגופו אלא כשמטלטלו דרך הלוכו, אך לא כשמייחד פעולה לטלטלו. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' מט וסי' נ אות ג) כתב כדעת המשנ"ב.

אמנם, לגבי נעל שדינה כמוקצה, כתב המשנ"ב להלן (ס"ק סב) שאסור לטלטלה ברגלו. ובטעם הדבר כתב הגר"ש איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יד ענף ב), שלא הותר לטלטל בגופו כשמטלטל את המוקצה בדרך טלטולו (וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיא ס"ק ל)).

לטלטל מוקצה במרפק היד, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות ח) שנחשב כטלטול כלאחר יד, אך טלטול בגב היד, כתב שיתכן שאינו נחשב כטלטול כלאחר יד. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ז תשובה ז) מבואר, ועו"ת ס"ק לא), ולדעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ג אות ב), כשמטלטל דבר מוקצה על מנת שלא יפסד, עדיף לעשות זאת על ידי מלטול בגופו מאשר לעשות זאת באחורי ידיו. ומי שמפסל דרך להגיע לדבר היתר הנמצא בין דברי מוקצה, ובדרך אגב מוזו בדרכו את דברי המוקצה בגב ידו, כתב בשו"ת שבט הלוי שם (אות ד) שמו"ת הדבר.

20) ואף על פי שכתב שטלטול בגופו אינו טלטול כלל, מי"מ לא היקל בה במקום שאין הפסד. וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' נ אות ג), שהוא משום שסבר המשנ"ב שבמקום שאין צורך, אין לדחות מוקצה ברגלו להדיא, אלא רק לטלטלו בדרך הלוכו. וכן לענין מי שמרצא ארנק, כתב בביה"ל לעיל (סי' רסו ס"ג ד"ה פן) שאם חושש פן יקדמנו אחר, יש להקל לטלטלו ברגלו. (וראה שעה"צ לעיל (סי' שב ס"ק לה), שלא הותר לאדם לקנח את רגלו אלא באבן שאינה מתנודדת על ידי קנחו, וכן כתב להלן (ס"ק פב) בשם המאירי, שאם אין צורך בדבר, אין לשבת על גבי דבר מוקצה שזו על ידי ישיבתו. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיא ס"ק ל)). וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות ו), שבמקום שאין הדבר נחוץ, אסור לטלטל מוקצה בגופו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ג אות ו).

[משנ"ב ס"ק טו]

דְּהוּא דוּקִיָּא דְּמַחְמָה לְצַלְלוֹ²¹.

21) וכן כלי שמלאכתו לאיסור הנמצא במקום שאינו מתאים לכבוד שבת, כגון עט המונח על גבי שולחן השבת, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות לא) שאסור לטלטלו, כיון שאינו צריך את גוף החפץ או את מקומו, וכן דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"ה ס"ק ז). אכן, הגר"ש איערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) הסתפק שמא הסרת כלי שאינו מכובד מהשולחן מחמת שמתבייש מהאורחים, נחשבת כטלטול המוקצה לצורך מקומו. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ז תשובה ג) כתב שכדי לכבד את השבת מותר להסיר מהשולחן כלי שאינו מכובד, ונחשב הדבר כטלטול הכלי לצורך מקומו.

ולטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל משום שצריך להשתמש בו בהמשך היום, כתב התהלה לדוד (ס"ק ה) שלכאורה מותר, שסוף סוף מטלטל הוא את החפץ לצורך השימוש בו (וראה משנ"ב להלן (ס"ק כא)). ולגבי דלת של כלי רכב, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כא אות יא) שמו"ת לסגרה בידו [אם נמצאת המכונית במקום שאין חשש מראית עין], כיון שהרכב אינו מוקצה, שהרי רגילים להשאיר בו חפצים. מאידך, הגר"ש איערבך כתב (טלטולי שבת עמ' יא אות ג) שאסור לעשות כן, מפני שטלטול הדלת אינו נעשה לצורך גוף המוקצה ומקומו, ועל כן אין לסגרה אלא בגופו, או שיניח ברכב כלי היתר [אם לא היה שם קודם לכן]. כדי שיהא מותר לו לסגור את הדלת בידו כדי לשמרו. (וראה שבות יצחק מוקצה פ"ב אות ה, שהגר"ש איערבך

שלמה ס"ק כד

דומה לקלטר, זמ, שכן בצמוד בפני עצמו, מה ז, שיכול לנער את

התוספת שבת חלק על דבריו גי' נתינת דבר טו.

ב לקמן (סי' שי המילה כל עת' א' סי' רסו סי"ב היתר זה נוהג נ של מילה לא גנע ולא ימול

רב שבת, כתב שבינים יכולים פי שנו הינו שמדובר באופן זה.

(סי' תקו ס"ק שי"ז איערבך ז מחמת גופו, ידו לא היתה ל פי זה הוסיף תר לו לטלטל ין ארם שבדק תצו סי"ז ד"ה ו מקום (וראה

כיו"ד (סי' רסו) לידו באיסור זור ובין שאר

הערה מאת הגרש"ז אויערבך שליט"א

בספר חשבו זה נזכר כמה פעמים שטלטול מוקצה מן הצד מותר רק לצורך דבר המותר, ואילו בגופו וכלאחר יד שרי בכל ענין, ועיין בחו"א סי' מ"ט ס"ק יב שסובר דלא מיקרי טלטול מן הצד אלא אי"כ מטלטל דבר המותר עם האסור, כהניח השלח אבן על כלי שמטלטל כלי עם האבן, דשם הטלטול הוא על הכלי, אבל אם עיקר הטלטול הוא כשביב המוקצה אפי' אם מטלטל אותו ע"י דבר המותר אסור אפי' שמכניז לצורך מוקצו שהוא לצורך דבר המותר, וגם העלה שם ע"ד חידוש גדול, ואין שום חילוק בין טלטול ביד לטלטול בגוף או בשאר האברים, וכל שמעשהו הוא רק כדי לטלטל את המוקצה אסור לכריע אפי' אם מטלטל בגופו, כי אין זה קרוי טלטול מן הצד אלא טלטול גמור ואסור אפי' לצורך מקומו, ומ"ש בש"ע סי' שי' מהרא"ש דשרי לנעוץ את הקש בגופו אפי' שכוונתו לשכב על הקש, היינו מפני שאין במעשיו חיוב טלטול ולכן אין זה קרוי טלטול קש אלא תשימיש של שכבה. אולם מרן ז"ל עצמו כתב שם שדבריו הם לא כהט"ז והמג"א והמשני"ב (ועוד גדולי האחרונים) אלא דכן משמע מדברי הראשונים עיי"ש, ונראה דמפשטות דברי הב"י בטור ריש סי' שח שכתב בה"ל יג, "התירו לטלטל האסור בגופו שלא בנענוע ידיו" משמע כמ"ש כל גדולי האחרונים דבגופו לא חשיב כלל לטלטול, ותיק נראה מלשונו של הטור בקיצור פסקי הרא"ש שבפי"ג אשתי, ובטור סי' שי"א וז"ל: "טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר — וטלטול בגופו אשתי, לצורך דבר האסור מותר, הלבן קש שצ"ע המטה והוא מוקצה מנעוץ בגופו", וכן כתב גם הרמב"ן במ"י שבת קנ"ג ע"ב שהקשה אורא דהיתא בהמתו טעונה שלף של טבל שהוא מוקצה מכניס ראשו תחתיו ומטלקו לצד אחר, דלמה מותר והרי אפי' טלטול במקצת שמי' טלטול, ותיק בתחלה "משום דלא הוי טלטול כי אורחיה הוא דשרי לוי משום צער בעי"ח", ואח"כ כתב: "ויותר נראה לומר דמכניס ראשו תחתיה אפי' בעלמא דליכא צער בעי"ח שרי משום שטלטול שבגופו לא גזרו בו רבנן, כדתנן בפי' תולין הקש שצ"ע המטה לא ינעוץ בידו אבל מנעוץ בגופו" עכ"ל. [גם הרשב"א כתב שם בהאי בריאשו התירו", אך אפשר שנתכוון ועוד דטלטול מן הצד הוא שאינו מטלטל ביד אלא בראשו התירו", אך אפשר שנתכוון רק לשני הדברים יחד] ועמ"פ נשמע דאף שעיקר הכנסת הראש הוא כדי לטלטל את המוקצה אפי"ה שרי, ומה שהחזו"א מסתמך שם על הרמב"ן במלחמות שכתב: "דשאני טלטול להשמיש הצריך נענוע הקש", נראה דהרמב"ן אויל שם כאותם המפרשים במשנה דמירי שמנעוץ את הקש לפנותו בגופו לצדין כדי שלא יפריע אותו הקש משכיבה על המטה בלא קש אשר כן פירשו להדיא הרישב"א והר"ן בוף קני"ז [ובמ"ש המג"א בסי' שה סק"ט עיי"ש] ואזנן סוברים כלל כהרא"ש שכתב דטלטול בגופו קיל טפי מטלטול מן הצד, וכן רואים שגם הרמב"ן סובר הכי, שהרי כתב בסו"פ שואל "והא דתנן לקמן בפי' בתרא בשליף של תבואה מכניס ראשו תחתיה ומטלקו לצד אחר משום צער בעי"ח התירו כ"י ורק בפרק מי שהחשיר הוא שכתב: "ויותר נראה לומר" וכו' דהיינו כהרא"ש.

גם הרמ"א בסי' שי"ח סי' תב, "מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מיקרי טלטול", המקור הוא מהמהרי"ל שנסאל בסי' ר' אם מותר לטלטל מוקצה ע"י נפוח והשיב: "אפי"ג דכתבתי לעיל דכחו כגופו דמי, מ"מ אין נראה לאסור על דהכא תלוי באורחא לטלטל בכה"ג, וטלטול מן הצד דע"י שנוי כלאחר יד שרינן דתנא הקש שעל המטה" וכו', ומשמע דמותר בכל ענין אף כה"ג שמונח רק לטלטל את המוקצה בלבד ולא לעוד שום דבר אחר, ואפי"ה טעמא דשרי הוא משום דחושבו כטלטול ע"י שנוי כלאחר יד, אך צ"ע דלפי"ז מאי איכפת לוי להמהרי"ל במ"י מואה דכחו כגופו,

ותפ"ל דבפני ממש ג"כ מותר להזיז את המוקצה משום דהו"ל טלטול בגופו, אך אפשר שנתכוין להחזיר גם להסוברים דאין שום חילוק בין טלטול מן הצד לטלטול בגופו, ברם יותר נראה לדחוק דהא גופיה כתב דאפי"ג שכחו כגופו מ"מ גם בגופו ממש שרי כה"ג, עכ"פ חזינן שסובר דמי לקש שע"ג המטה, וכ"כ גם הגר"א ז"ל דלדורש דין זה שמוותר לטלטל מוקצה ע"י נפוח הוא משק שע"ג המטה, וכ"כ נמי דטלטול כלאחר יד לא חשיב טלטול ושרי בכל ענין אפי' בלא שום השתמשות רק לטלטול גדידה, ואף דאנן קיי"ל כהכי וכתבו דלא מיקרי טלטול (לטלטל כלאחר ידו כטלטול בגופו, וצ"ע ברעק"א שם דמשמע דלא סובר הכי) ועיין גם ברשב"א ובר"ן כשבת מג' ב שכתבו בשם רש"י, "והופכו ממטה למה למת עצמו קאמרי, ואין צריך לאחוז כלל במטה, דכל דבר שמטלטלו שלא כדרכו אלא כלאחר" טלטול מן הצד מיקרי" וכ"כ גם הר"י ז"ל בפסקיו, ואף דאנן קיי"ל כרב דאסרי, עכ"פ חזינן דשמואל מיהא סובר דע"י שנוי שרי לטלטל אתי לטלטולי האסור באי"ז סי' פ"ז דטעמא דפסקינן הלכתא כרב הוא משום גזירה, "דלמא אתי לטלטולי האסור לגמרי בידיה", וכיון ולא אסור אלא משום גזירה יכולים שפיר לומר כפשטות דברי הש"ע דאם מטלטל בגופו או כלאחר יד דאין זה טלטול להרא"ש ושפיר שרי בכל ענין, וטעמא דמלתא נראה דכיון שאסור מוקצה הוא גזירה אסו הוצאה, לכן כל שמטלטל בגופו וכלאחרי" כיון דבכה"ג בהוצאה פטור מחטאת מפני שאין דרך הוצאה בכך ה"ה נמי דלא גזרו כה"ג איסור מוקצה. (ועיין בארי"ש פכ"ד משבת פ"ב שכתב נמי כענין למלתא אחריתא) ואין ה"ג דאם מטלטל ברגליו מוקצה כזה שרגלים לטלטל ברגל, דאין זה קרוי ע"י הצד רק לטלטול גמור, ומ"ש החזו"א מהגמ' בשבת ק"ב דאסור לטלטל מנעל או על גבו [עיי"ן בסי' שח סע"ק כא ובמג"א שם ביישוב על חריות או על אבן קטנה שהן מוקצה, אפי"ג דהתם כשיושב עליהם הרי הדרך הוא להזיז אותם, אך כיון שאין רגלין כטלטול כזה לצורך הוצאה שפיר חשיב כטלטול בגופו עיי"ש] וגם י"ל דכוותה הגמ' שם מפני שצריך לטלטל את המנעל בידיה לחזק בו את הגמי ובמ"ש שם רש"י ואל הטלטלו בידך עיי"ש ברי"ן ובמא"י.

הוא מהרא"ש, ואי"כ הרי אפשר דלא שרי אלא דרך פעולה של שכבה וכמו"ש החזו"א, אבל מנין שמוותר גם כה"ג שמטלטל להדיא את המוקצה בגופו, ונראה דידוע מ"ש הרישב"א ומבואר בגדולי האחרונים דהשתמשות במוקצה חשיב כאכילת מוקצה ואסור ביי"ש אפי' לצורך א"י, ולפי"ז יש לדון הניחח לטלטל דאיסורו משום הוצאה שפיר אשתמשות הוא רק בצירוף עם טלטול וכמו שמטלטל את האבן אפי"ה אסור כיון ששורף בו קדירה, או מסיק בעצים של מוקצה דאפי"ג שאינו מזיז אותם אפי"ה אסור כיון ששורף ומשנה את גוף העצים וכמבואר בשו"ע הרב ז"ל סי' תקט, וכיון שכן קשה איך מותר לנעוץ הקש בגופו כדי שיהא צף ורך לשכב עליו, הוי דעיקרו הוא תשימיש של שכבה וכמו"ש החזו"א, אבל אי אמרינן דטלטול בגופו קרוי טלטול אי"א לומר דמפני שהכל נקרא בשם שכבה ה"י מותר לטלטל הקש בגופו כדי לשכוב עליו, והוי הו"ל השתמשות במוקצה ע"י טלטול בגופו, ומוכח מזה דטלטול בגופו לא מיקרי כלל לטלטול וממילא הו"ל כהשתמשות בלא טלטול דשרי ועיין בשו"ת בית הלוי ח"א סי' יב, וכיון שהטור השפיר, צ"ל כדאמרן לטלטול כגופו לא קרוי כלל לטלטול (וצ"ע במ"ש בשו"ע הרב סי' רע"ז ביעת ר"ת ותוס' דטלטול בגופו כדי להשתמש בגוף המוקצה שרי, ואילו לטלטל בגופו מתחמא צ"ל אסור, והא כיון שנקרא בשם טלטול צריך להיות אסור משום השתמשותו וכן בנוגע לטלטול מן הצד לצורך דבר המותר נראה דטעמא דשרי אפי' כה"ג שעיקר מעשהו בדבר המותר הוא רק כדי לטלטל את המוקצה, הוא מושג דגם במנעל את האבן מהכלי אפי"ג דבתחלה בשעה שמטלטל את האבן יחד עם הכלי יכולים שפיר לומר שעיקר הטלטול הוא הכלי, אבל אח"כ בשעה שמונע את האבן מהכלי הרי נזכר לכל שעיקר

מעשהו הוא רק כדי למלט את המוקצה, ואף להסוכרים שגם באבן אם הוא כבר בידו רשאי לסלטו לכל מקום שירצה, מ"מ אפשר דיש לראות את הניצור כחולת סלטו ואפי"ה תנו דשרי ולכן למדו מזה לצינור דבר המותר שרי לסלט מוקצה ע"י דבר אחר אף אם עיקר מעשהו הוא לסלט את המוקצה, וכן גם נשמע מרוב הראשונים שלא חילקו בין סלטו בגופו לסלטו מן הצד וסוכרים דמה שמוותר לנעוץ הקש בגופו ואלא ואתה כדי לשכב על המטה בלא קש, הוא רק משום דחשיב סלטו מן הצד לצינור דבר המותר, ואי"כ מוכח דאע"ג דמשכחת שניכר לכל אדם שתנועתו הן רק כדי לסלט את המוקצה, ואפי"ה שרי לצינור מקומו שהוא לצינור דבר המותר, הואיל ואינו נוגע בגוף המוקצה ממש בידיו, ואף שנחלקו האחרונים בזהו את המוקצה בקנה אי חשיב כסלטו מן הצד, מ"מ אם דוחפו בדבר שאין דרכו בכך אפשר דדמי לניצור ולכו"ע שרי.

הערות והזכרות של הגר"צ שטרן שליט"א (זצ"ל)

א. בספ"ג בהערה ר"ו, לפענ"ד כונת המ"ב בהביאו מסי' שס"ז שיש לדמות לענין דשם כיון דחכמים התירו לו לברור סמוך לסעודה קעקע אסור בורר ואם אר"כ מתחייב למה לא אריך למעבד הכא, הלא בישב הראשון אפתח ומלאו החיב משום צידה והשני יושב אצלו בהיתר אמרי' אפי' הלך הראשון יכול השני להשאר על מקומו, ולמה, נתיי כשישב אצל הראשון כבר ניצוד הצבי אבל כשקם הראשון למה פסור ומותר לישב עד שתחשך אע"פ שהוא מתכוין בשביל הצבי, כך הכא כשהרשו לו לברור והי' בהיתר יתא שרי למילן.

ב. פרק לב הערה קנא, מביא בשם זקני צ"ל בספרו תקון משה ע"ש. דכירנא שעוררתה את מעכ"ת נ"י על דברי זקני הנ"ל דהביא שם קושי' ההפלאה בכחובות דף ה', למה לא אמר ר"י בשבת ק"ו, דלהכי אצטריך קרא למשרי מילה בשבת משום תיקון דמפרק דכל אומנא דלא מייץ סכנתא, אי"כ אפי' נחשוב לגוף המילה למקול מ"מ בפירוק דהם הוה תיקון ואצטריך קרא למשרי מילה חובל חייב משום מפרק דהוי חולדה דתי' זקני ו"ל עפ"י שהק' במגן אבות לרמב"ם דס"ל חובל חייב משום מפרק דהוי חולדה דתי' זקני ו"ל דהם כשיעור גרוגרת, אי"כ קרא למשרי מילה ל"ל הא אין כאן דם כגרוגרת, ותי' כיון דהם בריית מצוה הוא משו"ה חשובה להחייב עלי' בפחות מכשיעור, וה"מ דם חיתוך ופריעת משא"כ דם מציצה שאינו ממצות הטפת דם בריית רק משום רפואה שפיר בעי' כגרוגרת, ושבו דחה זקני תירוצו, דאי"כ איך קאמר בשבת קל"ג, דמציצה מוקא מחללי עליה שבטא סכנתא הווא, הא אין כאן חילול שבת כלל משום פחות ממשכשעור, וקושי' זו גם על בעל מגן אבות קשי', וראינו מזהב"ד דפ"ב הג"ר דוד וועסעלי ו"ל תלמיד של זקני שכ' וכי משום רפואה לא שייך אחשבי' הלא במוציא לרפואה חייב כ"ש משום אחשבי'. והנני מוסקי' להביא מרבני מל"מ בה"ש פ"יח דאפי' ברובו שיעומד לרפואה ולדבר אחר אם מכוין לרפואה חייב בכ"ש כמבואר ברפ"ז דשבת. (זקני ו"ל דן שם על קושי' מהר"ם בנעט ו"ל הלא גם ח"ש אסור, וצ"ל דקושי' להסוכרים דוקא באיסורי אביה, כמל"מ הג"ל).

ג. פלי"ב בהערה קר. עיין בס' חסידים ובמג"א נבפמ"ג דכתוב לישון: "ישמון הג"מ וכו'" (מן הדיו) יע"ש.

מפתח העינים להלכות שבת ורי"ט

הוראות לשימוש

1) ב ו = פרק ב סעיף ו, ב ו, י"ד = פרק ב סעיף ו וסעיף י"ד.
 2) ב יג ו י"ד = פרק ב סעיף י"ג; פרק י סעיף י"ד, 4) ת ח תנה =
 3) פרק ח סעיף ח המודפס באותיות ציון. 5) ח ב (יב) = פרק ח סעיף ב הערה י"ב. 6) *ב א או ב *א = פרק א סעיף א, הלכה הנגועת לוי"ש בלבד. 7) ג א * = פרק ג סעיף א, ההלכה שבסעיף הזה שונה לגבי שבת ולגבי יו"ט.

א	
אבוקדו, הנחת גרעיני על מים כו ה, (ט)	אנונים, פיצוחם באבן ג לת: * כא ג
אבוקדו, מריחתו ו ז	אנונים, קילופם ג (אב), לח
אבטיח, דרך אכילתו ג טז	אגודי-אדמה, קילופם ג לא, (אב), לח
אבטיח, הסרת קליפתו ג לד	אגרסל, הספת מים בו * כו כו
אבטיח, חיתוכו י"א יב	אגרסל, הוצאת פרחים ממנו כו כו
אבטומאט, רכישת מיצרכים בו כט כז	אגרסל, טלטול כו כה
אבטומאט, שיווק מיצרכים באמצעות כט כח, (צא)	אגרסל, טליתת פרחים בו כו כו
אבן, דחיפתה בריג למשחק טו מ	אגרת, מסיירתה לאור הקריאה כט (קט)
אבן, הסרתה מכלי שיש בו אוכלין * כא ג	אגרת, פתיחתה כט (קט)
אבן, פיצוח אבניו בה ג לא, * כא ג	אגרת, קריאתה כט מה, (קו), קט
אבנס, לענין הוצאה מר"י"ר יח ה	אגרת, נשימתם כחופה לנולת ל"ד י
אבני-פלא, משחק בהן טו יח	אזם, הצלת חייו ע"י חי"ש לב א
אבקי, הסרתו מבד במברשת טו כה, (עה)	אזם, לכידתו כשהוא מסוכן מא כו, (עב)
אבקי, הסרתו מפירות וירקות ג כא	אזם, מדידתו כט לז
אבקי, הסרתו מנעלים טו לז	אזם, מסירתו למשטרה כשהוא מסוכן מא כו, (עב)
אבקי, הסרתו מרזיזים כג ח	אזם, צירתו כז (קב)
אבקי, מניעת פיזור ע"י התת מים כג ח	אזם, שקילתו כט לז
אבקי, ניצורו מבד טו כה, (עה)	אזרות, הסרתן מן הדג ג י"א י"ג
אבקי, פיזורו על הינוק יד ל	אזיל, טלטול י"ב מא: כ (קז)
אבקה, ההוספת לתבשיל, שימוש בה ח כה	אזיל, סחירתו כד ד
אבקה-חלב, הכנת חלב ממנו לחינוק ח (ו), יח	אזיל, שיעורו כד ג, (ג), ח
אבקה-טאליק, שימוש בה לד יב	אזיל, שלשול דגוויחו כד טו
אבקה-מתמוססת, נתינתה במים ח כד	אזיל אויער, הוספת אויער עליו כד ב
אבקה-שניניים, שימוש בה יד (צה)	אזיל אויער, עשייתו כד ב
אבר מלאכותי — ראה פרתחה אבר מכות לבו, עשייתו כד (מ)	אזיל מכות לבו, פריסת סוכך עליו כד טו
אגוונים, ברירת בהם ג לח	אזיל מכות לבו, פריסת סוכך עליו כד י"ב, (לו)
אגוונים, הנחת קליפתם בכלי כב (לח)	אזיל קבע, הוספת קבע עליו כד א
אגוונים, סחינתם * ז ד	אזיל קבע, ומן קיומו כד (ו)

ואשרי ללא נעשה בסיס לדבר האסור כיון ללורך הניעור מניח
 להו, וכל שלא נעשה בסיס לדבר האסור מטלטלו צמודו עליו ללורך
 מקומו כדאמר קמ"ג א' ב' וכו"ג א' א' אפשר לו לנערן במקומו ומטלטלו
 להו וזורקו, וכפי הר"ן כ' הרא"ש ז"ל א"כ ב' צ"ש ריב"א וכן
 מבואר במלחמות שם בסוגיא ועיי"ש.

(י) מ"ז א' הנה לר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור,
 הגרע"א בתוספתו פי' דבר ושמן נעשה שהוא דולק
 ראוי ללורך גופו היינו ללורך האור, והלכך קשה לי שיהא שרי
 לטלטלו נעשה שהוא דולק בדבר שאינו ראוי פלל ללורך גופו מודה
 ר"ש דאסור לטלטלו, [וכבר כתבנו לעיל סי' מ"א לחמור צ"ח] ותימא
 דא"כ למה לי למימר משום בסיס ת"ל דמטלטל השלכנו וכל
 שמטלטל ללורך דבר האסור, אסור אף בלא נעשה בסיס לדבר
 האסור, וכמשי"כ לעיל סק"א, ולמשי"כ לעיל סי' מ"א ינחה הכל,
 ולמה שפירשו שם דהנר השיב מוקף מחמת עלמו כל זמן שהוא
 דולק מפני שאינו ראוי לכלום, אף אם מניח עליו כנר מצעוד יוס לא
 מהני, ובצ"י סי' רע"ט צ"ש הכלבו והריב"ש מבואר דגם לדין
 אין האיסור של נר אלא משום בסיס לדבר האסור והלכך דנו
 להחיר בכנר על הנר מצעוד יוס, וזה כדברי הגרע"א ול"ט.

(יא) שר"ע סי' ש"ח סי"ה י"מ לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי'
 מחמת לל ע"י כנר, וזה מדברי הרא"ש ונלמד מה'ה
 דמדוכה שיש בה שום קמ"ג א', ומבואר דשרי אפי' לכתחלה ועדיף כלי
 לדין מארנקי מלאכה מעת לאמוראי דשרי קמ"ג ב', דלא שרי
 אלא בשבת, ונראה לדעת זו שרינן אפי' בסיכונא דאשכחא ע"י
 כנר, דהא רש"י פי' קמ"ג א' דמדוכה כסופי זיורי, ואפי"ה צ"ש
 בה שום מטלטלין אותה, מיכו אין כן דעת שאר מפרשים, [עיי"ש
 במהרש"א קמ"ג ב' בתורה איתבין] אבל נר ודאי אסור ע"י כנר
 אף לדעת זו דמדוכה לעיל מ"ה א' דמניחין נר ע"ג דקל צ"ש
 ואי שרי ע"י כנר דין הוא לאסור, וכן שם בנר חנוכה לא אמרו
 לטלטלו ע"י כנר, ודעת הר"ה דהא דמדוכה שיש בה שום שאני
 דלא חשיבא מלאכתו לאיסור כל זמן שהשום בתוכה, דכן הוא
 מלאכתה לשמש בה כל זמן שהשום בתוכה, אלא לאחר שהסיר
 השום הוי מלאכתה לאיסור, שאין דרך לשמש בה אלא לדיכה,
 ולא דמי לקדירה צו"ט לאחר שאין דעתו לצלל בה היום שכתבנו
 בסי' מ"ג דלא השיב מוקף, דהתם ראוי למלאכתה אבל הכא מחתלה
 מיוחדת לדיכה ואין ראוי למלאכתה היום, וכן קדירה צ"ש כל
 זמן שהחצוץ בתוכה שרי לטלטלה אפי' מחמת לל ללורך הקדירה
 שאינו ללורך החצוץ, ולאחר שתרוקנה, הוי ככלי שמלאכתו לאיסור,
 וכן דין צמיחה סאמאוא"ר שלנו, כ"ז שיש שם מים שרי, וריקן
 מחמת לל אסור.

(יב) רא"ש פ"ג דשבת סי' י"ט והק' ע"י הר"י כו' וליק דהתם
 אף עלטול אין כאן כו' אבל בקש אינו מטלטל אלא
 בגופו כו' דאין כונת הרא"ש לחלק בין עלטול ביד לעלטול בגוף,
 דכי היכי דבעלטול גמור אין חלוק אי מטלטל ביד או בשאר אבריו
 וכדאמר קמ"ג א' דאסור לטלטל המנעל ע"ג רגלו, הי"ג לענין עלטול
 מן האז אין לחלק בין יד לשאר אבר, אלא שם תשמיש השכיבה, הלכך
 אף אם כונת השוכב לנער את הקש מותר, שהוא דבר נמשך מפעולה
 השכיבה, משא"כ בעלטול מת צמיחה דא"כ יש כאן עלטול שניה
 ולא"ה מהן שמתכוין מתחם אליו עיקר העלטול, וכ"מ צ"ל הרמב"ן
 במלחמות וז"ל דשאני עלטול לתשמיש הנריך נעווע הקש עכ"ל,
 וכעין זה כתבו גם הרשב"א והריב"א והר"ן, אלא שמהריט"א לשונם
 נראה דהא דחנן אבל מנעווע בגופו, היינו שמוחר לשכוב עליו
 אף שמנעווע בגופו, אבל בכונת נעווע י"ל דאסור, אבל לדעת
 הרא"ש אף בכונת נעווע מותר, מיכו י"ל דגם לשאר רכותיו ז"ל
 אף בכונת נעווע מותר, וכונתם שצמטשו אין היכר עלטול אלא
 שכיבה על המטה, והלכך הוי בעלטול מן האז בדבר המותר, ועפ"י
 אין כאן מחלוקת בין הראשונים ז"ל בדבר, ומיכו נראה מ"ל הראשונים
 ז"ל דדוקא בקש שעל המטה שכינת השוכב לשכב על המטה בין יהי
 עלי קש בין לא יהי, אבל חצוץ קש שעל הארץ שיעקר כונתו

שכיבה

אפי"ג דלא השיב מניח לענין שהניעור מותר, מ"מ אסור לטלטלו
 למקום אחר במקום שאי אפשר לנער במקומו, מיכו נראה מדבריכם
 דהכא העית הקדירה לא מקרי עלטול אלא נייעור, ורש"י ס"ל דזה
 מקרי עלטול, ומה שהק' ר"ח דמתני קחני נוער את הכיסוי, לפנינו
 הגירסא נועל את הכיסוי, ושפיר י"ל דהוא באופן שיכול ליגע
 בהכיסוי בלא עלטול מוקף, ודעת ר"ח ור"י דכל שיכול לאחוז
 הקדירה ולנענעה עד שיפול כיסוי הקדירה ומה שעל הכיסוי עמו
 שרי, והכא בכיסוי הדוק בקדירה שלא יפול הכיסוי צנעווע והעיה,
 עד שיגביה הכיסוי מעל הקדירה ק"ח שירפה הדקתו, וזה אי אפשר
 בלא עלטול מוקף דכיסוי המוקף סובב כל כיסוי הקדירה, ולפרי"י
 חיירי בכיסוי רפוי שאפשר לנערו בהעיה אלא שהקדירה בקופה
 ולמעלה כל הכיסוי מוקף.

(ז) קמ"ג א' חוד"ה הא', ועלמות וקליפין כו' קים להו דגם מניח
 צ"ש נעשה בסיס מהא דאמר לעיל מ"ב ב' אין נוחנין
 כלי לקבל בילה ואמר עממא דמבעל כלי מהיכנו ואי שרי לנער
 לא השיב מטעם כלי כדאמר שם בכופין כל לפני האפרוחין ועיי"ש
 בתורה צעודן וכן לעיל מ"ד ב' יש עליה מעות אסור לטלטלה ופי'
 צחי' שם צמיחה ואסור לנער, ומשי"כ טעם החילוק דמותר לנער
 ואסור לטלטל, משום שלא היה לו להניח שינערך לך, לולא
 דזריכה י"ל דלכך אסור לטלטל כיון דהניח לפי טעם כל שמטלטל
 נראה כמטלטל ללורך דבר המוקף וההיתר אינו אלא כמשמש לדבר
 המוקף, משא"כ צנעווע כיון דעוסק בנייעור והנייעור הוא ללורך
 דבר המותר שרי, אבל בשוכה דלא נעשה בסיס אף לפי טעם והלכך
 צ"ש אי אפשר לנערו במקומו מטלטלו למקום אחר, והא דמסקל את
 העצלה כו' י"ל כיון דמניח מחתלה ללורך הנייעור לא השיב בסיס
 וכ"כ הר"ן ס"פ נועל, וכן י"ל לדעת הר"ה דפי' העטם צנעול
 את הכיסוי משום שהכיסוי לורך הקדירה, ואין הקדירה לורך
 הכיסוי, ולא ס"ל סברת התו' דמניח ע"מ לטעול צ"ש לא השיב
 בסיס [ומיכו אין זה מוכרח דהר"ה צ"ל המאור נקט גם טעם זה
 דכיון דאינו אלא לפי טעם לא השיב בסיס] וע"כ הא דמסקל את
 העצלה משום דמניח ע"מ לנער עדיף כסברת הר"ן, וצריש בילה
 כ' חו' דלא השיב מניח העלמות דלא חש היכן יפלו.

ונראה לדעת הר"ה ור"ן שכתבו בהא דנועל את הכיסוי משום
 דהכיסוי לורך הקדירה, י"ל דהיינו נמי טעמא דפוגלא
 ממטה למעלה אסור, דהשיב בעלטול ולא שרינן רק נייעור, וכל
 שמטלטלו נראה כמטלטל ללורך המוקף וכאלו עוד לורך בהמוקף
 לכסות הקדירה והלכך והגרע"א בתוס' כ' בזה לפי' ר' רש"י קמ"ה ב'
 ד"ה לא שנו, ע"ש בדבריו הנפלאים א"ה, ע"ט בזה בסי' קמ"ו.

(ח) מ"ז א' חוד"ה הוב, ואילו בפ"ג דבילה כו', לכאורה צ"שורי
 כוסות כיון דעתו לנערם היום לא השיב בסיס וכמשי"כ
 חו' בעלמות וקליפין לקמן ג"א א' ד"ה או, מיכו לקמן קמ"ג א' כ'
 חו' דדוקא בעלמות וקליפין שרינן משום שאי אפשר וכמשי"כ סק"ז
 והילכך צ"שורי כוסות יש לאסור העלטול, אם לא משום דלא השיב
 ובעלי אגב כסא.

(ט) קמ"ב ב' שכה ארנקי בחנר מניח עליה כנר או חינוק ומטלטלה,
 אפי"ג דהעלטול הוא ללורך המוקף ולא ללורך דבר
 המותר, וגם אפשר לטעול דבר המותר ולהניח דבר המוקף, מ"מ
 שרי דכשדבר המותר מטלטל ע"י דבר האסור נעשה דבר האסור
 בסיס לדבר המותר, והלכך שרי עפי' מאזן שבכלכלה.

קמ"ג א' חוד"ה רבא, ואנחוי לקנא דמיה כו', מדבריכם מבואר
 דמפרשי דגרעינין למטה ואנחוי בגרעינין וסומך בהן כספך,
 וזה דין כנר או חינוק דשרי אמוראי לעיל בשבת, וקשיא להו
 י"ל אמרו אלא צ"ש ולא צמיחה כדאמר לעיל, ומסקו כיון דלא
 אפשר האי עלטול מאחמול שרי ע"י כנר או חינוק, ואפשר דלמאי
 ימסיק רב אשי לעיל דלא אמרו כא"ת אלא למת בלצד, גם היכי
 דלא אפשר לטלטלו מאחמול לא שרינן ע"י כא"ת.

הר"ן מפרש דהאי אגב רפתא ואגב לקנא דמיה היינו דמניח
 הגרעינין על הרפתא ובלקניא, ומטלטל ללורך דבר המותר,

שכיבה על המוקצה, ו"ל דאסור כיון דכונתו נוכח לישב על המוקצה והן מנענעות בגופו ומיתקנות לישב עליהן, וזה דעת המרדכי שהביא המ"א סי' ש"ח ס"ק מ"א, דאסור לישב ע"ג חריות מוקצה משום שמזיזן בישיבתו, והמ"א חתם עליו מקש ש"ג המטה, ולמשי"כ נוחה, ואפשר לישב דעת המ"א דנהי דמכוין לישב על גבי המוקצה אבל אינו נוכח שמכוין לנענועו, אבל מלי הראשונים ז"ל שדקדקו שאינו מטלטל הקש מפני שריך לו חלה מפני שהוא נריך למטה ואי אפשר לי' בלא נענוע הקש, משמע דאם מכוין לשיבה על הקש אסור, ולי"ט.

(יג) ולפי האמור אין היתר כלל לטלטל מוקצה בדחיפת הרגל, לנורך המוקצה, אף לדעת הרא"ש, ודלא כהמ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג, וכשי"כ שמדברי הרמז"ן והרשב"א והרי"ב"א והר"ן, איסורו מצוה, וכן מצוה בגמ' קכ"ג א' עושה שציל ברגליו בכניסתו וביציאתו ומשמע דוקא בכניסתו ויציאתו דרך הילוכו אבל לא בהדיא, ומצוה מה דאף לנורך מקומו אסור לטלטל מוקצה ברגליו ולא מקרי טלטול מן האד חלה עלטול גמור.

(יד) וכ"ז דלא כהמ"א סי' ש"ח ס"ק כ"ד, ודבריו ז"ל אינם מובנים לי דלטלטל מן האד לנורך מקומו מצוה בהדיא בגמ' קמ"ב א' ז' לנורך מקומו מטלטלו ועודן עליו, מיהו כ"ז במטלטל דבר המותר עם האסור אבל טלטול דבר האסור לחוד אסור וכבר כתבנו שאין כאן מחלוקת בין הר"ן והרא"ש, והמ"א סי' ש"ח ס"ק ע"א חז"ל לשיעתו ולמשי"כ אין כאן פלוגתא ודחיפת מוקצה בגופו אסור, והע"ז סי' ש"ח ס"ק י"ח היתר לגרר מוקצה בכיין, והשיב לה טלטול מן האד לנורך מקומו, מיהו י"ל דזה לא מקרי טלטול מן האד לנורך דבר המותר דלא אמרו חלה בשבת אפ"ן בכני דמטלטל הכלי עם האפ"ן, דשם הטלטול על הכלי, אבל הכה עיקר הטלטול בשביל המוקצה, אף שכונתו לנקות השלחן אסור, והא דתנן קמ"ב ז' היתה עליו לשגשג מקנהה בסמרטוט ולא הסריין משום טלטול מוקצה, ההם מתבטלת בקינות, ועוד דהוי כגוף של רעי דשרי.

(טו) קמ"ב ב' ת"ח תנא דכל היכי דאיכא חיסורא וביהירא כו', פי' החוספות דפסולת מרובה צורר חוכני אבל לא הפסולת דפסולת מוקצה הוא, אבל בפסולת מועט אין בפסולת משום מוקצה דמתבטל, וה"ל דדין הוא שיהא האפ"ן בטל ולא השיב מוקצה, אם לא משום דאי צעי למשקל לא משתקל לי' יין, ונראה דהוי ציטול דפסולת המועט בלא יבא השיב מוקצה, אינו צענין הציטול של תערובות דהא צ"ל ע"פ הדין אין כאן תערובות ולא שייך ציטול, חלה ענינו דלכילי הנוטב ע"י מוקצה מותר להפריש המוקצה מהחובל וזה השיב טלטול מוקצה חלה תיקון חוכני וזה גזרו הכננים ע"ז משיב מוקצה, והגוף בחובל מרובה שרי להפריש הנוקצה, ומה"ש הוי שרי למשקל אפ"ן, אם לא דהשיב כפסולת מרובה, ומת"ן למדנו דמותר להסיר זבוב או שאר מוקצה מהטוב והקטנה בשבת היכי דאיכא משום צורר ואין בזה משום טלטול מוקצה, וכשי"כ היכי דמאזים דהוי כגוף, ובכני כגון נקב המוקצה בקף אפשר דשרי בכני מוקצה דלא נעשה בסיס כיון דמקבץ על מנה לזרוק ואפשר דתהיה הקבוצה השיב טלטול ואסור, חכני למשקל מקטנה אף ביד שרי כיון שהחובל מרובה, [ויש לשי' דבהפ"ן שצחוק הכלכלה מלאה פירות למה לא שקיל לה לאפ"ן כגון דמותר פסולת המועט מתוך החובל, וי"ל דדוקא במעורב הפסולת צחוק החובל וזה משתקל לי' שפיר החוכני ונריך צריכה והגוף לא השיב טלטול מוקצה חלה תיקון חוכני אבל האפ"ן אינו מעורב, ואין נריך להחובל למשקל, ובאפ"ן ע"פ החזית הוי ס"ד דשרי כיון דלא משתקל יין בלא נעילת האפ"ן, ומשיב דהשיב כפסולת מרובה כיון דלא משתקל יין בלא אפ"ן].

(טז) מ"ג א' קבצר מותר לטלטלו כו' צעודן עליו כו', מצינו דבחי' דלא השיב גמרו צידו אדם חלה דלכך מיתה כשידודו משום דאין מוקצה לחי'ש וכל שאין צידו להסירם צהיתר אשי"ג דאם עבר והסיר מותר משיב שאין מוקצה לחי'ש, מי"מ חשיב מטלטל

כלי מהכינו, חלה הכה משום שצידו להפריחה, ונראה דאם האפרוחים שאם היה מותר לער, לא חשיב מוקצה כלל, דאף כי כל ציה"ש תנן מעות שעל הכר מער, והכר מותר, ואף כי ואשי"ג דאסור לטלטל צעודן עליו, מי"מ כיון דמעט ומטו חשיב מוקצה כלל, ולא דמי לאפרוחים ששי"ג הסל דלריך ואסור לער, וזה דאסור לער האפרוחים מיירי בלא הקפיד שיכיו על הסל כל השבת אבל אם היה דעתו להפריחה לנערס לדעת החו'.

(יז) ז' ב' חוד"ה מקלה, ושמואל סבר כרצנן כו', ע"י ומהר"ם דדבריהם לפי מהן דמפרש טעמא דהני משום טלטול מן האד, וע"כ שמואל כרצנן דראצ"ת ואף ושלפה והדר דלא שרי, אשי"ג דהי אפשר בלא מוזז עפר, ו חשיב טלטול מן האד חלה ניטור, אבל בלא שלפה שהיו חשיב טלטול, וה"ל מחלקיין בין פוגלח ממטה למעלה דאסור עליו מגולין דשרי, וכמשי"כ חו' עירובין ע"ז ז' ד"ה מקלי טעמיה בצחן וחררה בגחלים דאמר לקמן קכ"ג א' דשר במקלתן מגולה החם לא שייך דלא ושלפה דצחן וגחלים לא אהדדי ועדיף מדלה ושלפה, וכן פי' הגרע"א דדרו"ח, ומ"ג הגרע"א צביאור דברי החו' מ"ד ח' דס"ל דמתני' דהיתה בין מגביהה ומטה עג זדה חתיא כראצ"ת ולא כרצנן ולדבריו דחנן ר"פ נועל כלכלה והאפ"ן בחוכה ונוטלין תרומה עמ דטהורה ג"כ כראצ"ת וכן הא דאמר שם ר"י אומר היתה דאולר כו' וכן הא דאמר שם לנורך מקומו מטלטלו ועודן ט כראצ"ת ור"י דאמר פוגלח ממטה למעלה אסור פליג על וזה תימא, ובסוגין קמ"א ח' אמר הנייה דלא כר"י ולא קאני מתני' דפי' נועל, ומה שדקדק כן מלי' החו' לא ידענא שוג בדבריהם דפליגי חלה דפי' צפי' כל הכניס, וכל דבריהם ו צניטור אבל לא צלטול וכ"מ בדבריהם צעירובין שם, אבל ובגבזה שפיר י"ל דמניה ע"מ ליעלו בשבת אסור

(יח) ביצה ל"א ז' מתני' בית מלא פירות שנפחת נועל ממקוב כי רש"י דלא חשיב מוקצה כיון שאין הפסו מדרצנן כמו צעל שאם עבר ותיקנו מחוקן, ובח' הקשו מסו לפני האפרוחים ומעות שעל המטה דאסור משום דהוקצה וע"כ להלק בין היכי שהמוקצה משתקל מן העולם כמו צעל דהמוקצה צעולס כמו מעות שהסיר מן המטה וה"ל הכה שנפחתו איחנהו צעולס, ומסקו דמתני' כר"ש, [ול"ל דהול דוי"ש ומלפ"ה מחי הפחות, ה"ל כיון דפירות עומדין להכילה עומד להפחה ח"ל יושב ומלפ"ה וכמשי"כ לעול סי' מ"א] והק' סתם לן הגא' כר"ש ציו"ט, והירלו דמתני' עיקרו להשמעי פותחין לפתחלה וקטב משתחו חליצה דר"ש, ולא יכול להזכי כר"ש דאפשר ר"ש כר"מ ס"ל דפותחין לפתחלה, ולי"ט דאכר אין פותחין ולמה לי' למתני' שריחה דנפחה, הו' ליתני' דלא חבור משום מוקצה כר"י ולמה לי' למתני' משתחו כר"ש, וע" ס"ל, ועוד קשה מה סברא הוא זה, דמשום דהמוקצה צעולס נהי דהמעות צעולס הא מהמטה נסתלק המוקצה, ואפשר כונת הר"מ דעבל חשיב מוכן קדם הפרשה, כיון דהמוק' להסתלק בלא איסור דאורייתא, אבל צמטה שמעות עליה ו לומר שהוא מוכן כשהמעות עליה כיון שאין מוקפתו מחמ חלה משיב דנעשה בסיס להמעות, ולפ"ז י"ל דבית שנפחת דר מיירו אכתי קשה מעבר וצקר מוס ציו"ט דאינו מן המו הקבו כן חו' שבת מי"ג ח', ונראה דלא נאמר דצביאור דר נסתלק האיסור שרי חלה צעל ופירות שצבית הסתוס לחיליה הן עומדין רק איסורה מעכב עליהן, ודמי לבהמה ו צבחת דס"ל לאמוראיה דשרי אף לר"י, ונהי דצמסקנא צחולין לא קיימא הכי, חלה דלר"י חשיב מוקצה, היינו היכי דאורייתא מעכב עליו אבל היכי דאיסורה דרצנן מעכב כיון שרי, אבל מעות שעל המטה הרי דחי' צידים ויחדה לתשמיש לפי שעה, וכן צבור כל שלא הותר אין דעתו עלי' שהרי הוא חם ואין תקנה לאיסורו, [וזה נראה דעת הר"י והר"ש

